

Інж. В. Прохода

Завдання вояків

102
40
35268
1007

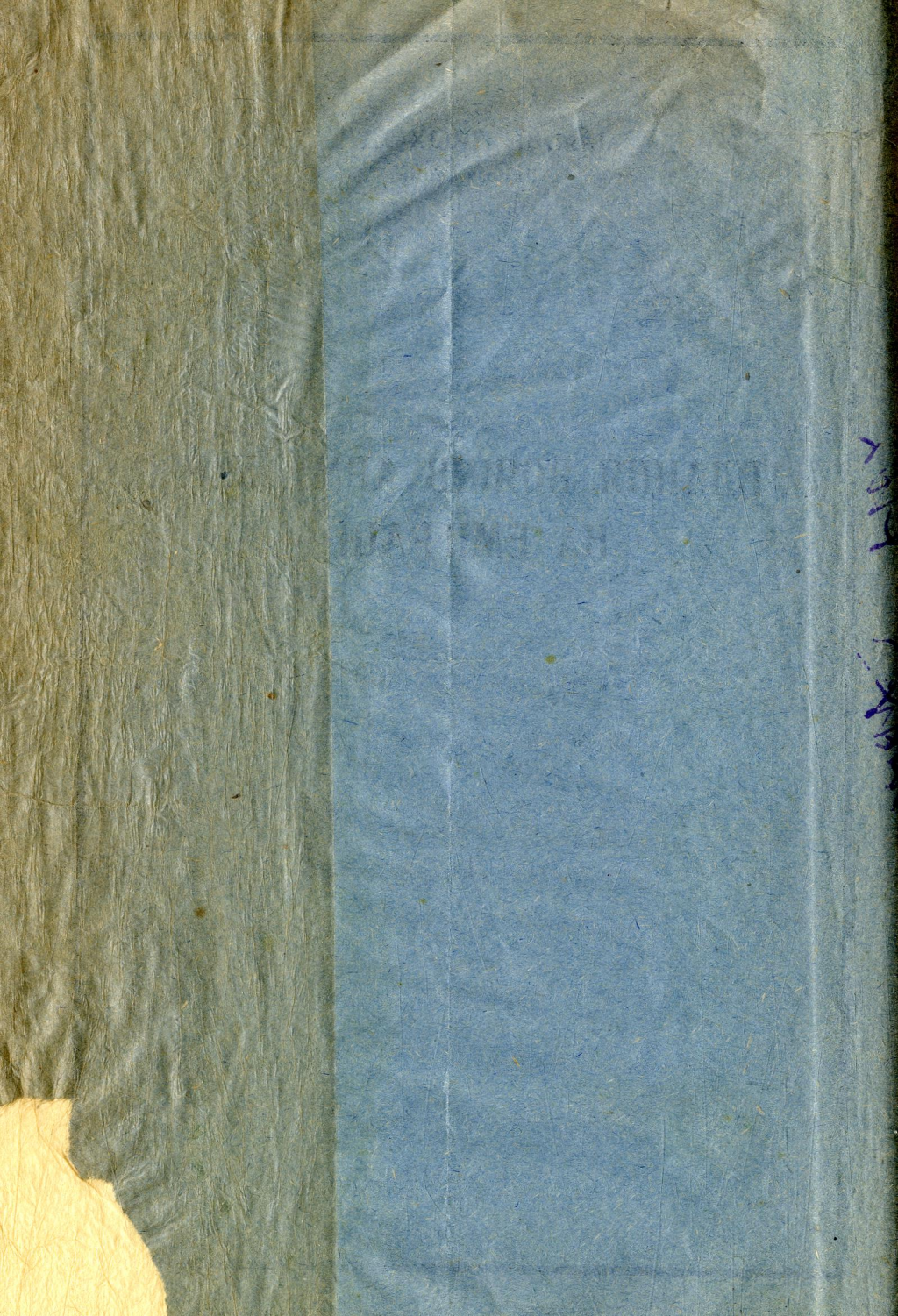
Інж. В. ПРОХОДА

• Підполковник

ЗАВДАННЯ ВОЯКІВ АРМІЇ У. Н. Р.
НА ЕМІГРАЦІЇ

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

КАЛІШ
1929

00

1929

Інж. В. ПРОХОДА

Підполковник

2007

ЗАВДАННЯ ВОЯКІВ АРМІЇ У. Н. Р.
НА ЕМІГРАЦІЇ

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

КАЛІШ 1929 р.

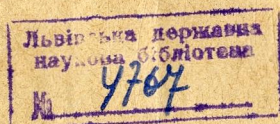
НАКЛАДОМ „ТАБОРУ“

Ц 4,6(2) 1:41

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

Перш ніж говорити про завдання вояків армії УНР на еміграції, ми мусимо знати, що таке український козак та старшина.

У росіян на це була надзвичайно примітивна відповідь: „Солдат есть слуга государя, защитник престола и отечества“. Отже, там вояк був не оборонець правди й честі своєї нації, але слуга царя, для якого існували „вера і отечество“. Московська церква весь час і на кожному кроці безупинно вбивала в голови про „благочестивейшого, самодержавнейшого государя“. Анафема і всі прокляття пекла спадали на голову того, хто осмілювався подумати про погрішимість царя. А „отечество“ зрештою уявляло з себе рабів того бога, що поставив своїм заступником царя на землі. На той випадок, коли бог був безсилий, було створено військо, що без жадного вагання мусило вмирати „за веру, царя і отечество“. Який логичний звязок був між цим усім, ніхто не міг відповісти й, навіть, не смів думати.

А що уявляли з себе старшини, що після попів гіпно-тизували всю величезну масу притягнених до війська рабів великого царя-батюшки? І тут теж поганство. Для старшини російської армії в більшості існували не честь нації, чи честь війська, в якому він служив, але честь „мундіра“.*) Мундир, погони, кількість зірок на них, кокарда, медалі на грудях, титули мали найвищу цінність. А по-за цим—той же слуга царя, з цілком механічними обов'язками виховувати

*) Правда, в кращих російських полках високо ставилась честь полку. Старшини там були міцно спаяні традиціями полку й творили сильну духом полкову родину, але як тільки уклад полку руйнувався, вони ставали безсилими й деморалізувались. Це особливо яскраво виявилось за часів революції 1917 року, коли вся еліта російського війська попала під владу малих і великих криленків.

В. П.

слуг низчої категорії, або творити матеріал на „гарматне
м'ясо“.

Словом, творилась сліпа збройна сила. Через це у громадянства склалась уява, що вояк не може логічно думати, що він, навіть, не сміє думати про речі, які не передбачені військовими статутами. Все це лише свідчило про надзвичайно низький культурний рівень провідництва „єдиної неделимої“.

На жаль, ця думка частинно перейшла в спадщину й до українського громадянства. Чи є правдивий цей погляд? Чи може він бути пристосованим до українського національного війська, що свідомо, не з наказу „царя-батюшки“, але з волі нації, в особі кращих її синів стало на шлях збройної боротьби за незалежність своєї Батьківщини?

Цей погляд не тільки неправдивий, але надзвичайно шкідливий. Тому ми мусимо зробити спробу дати найбільш правдиву відповідь на запитання, що таке козак та старшина. На нашу думку, козак є оборонець правди й честі своєї нації та борець за свободу своєї Батьківщини. Між цим означенням слова „козак“ та означенням слова „солдат“ мусить бути така-ж різниця, як між: „Душу й тіло ми положим за свою свободу...“ й „Сильний державний царствуй на славу нам, царствуй на страх врагам, царь православний...“

Національна свідомість, розуміння потреби боротьби за свою Батьківщину, велика моральна сила — душу й тіло покласти за свою свободу мусять бути ознакою нашого вояка. Вояк не може боротись ані за соціалістів, ані за монархістів, ані за комуністів. Для нього не існують ані персональні, ані окреслено-групові інтереси. Вояк віддає своє життя за вищі ідеали всієї своєї нації. Не може вояк боротись за соціальні інтереси окремих груп. Вояк мусить бути партійно аполітичний, але свідомий національно-політично. Національну політику переводить Уряд Держави, що є виразником волі цілої нації, а тому вояк лише з наказу начальників, яких призначає законний Уряд, може переводити збройну боротьбу — відбирати життя иншим

і віддавати своє. В противному разі він буде не вояком регулярної армії, лише розбишакою.

І тільки в окремих тимчасових випадках між мирним населенням можуть повстати окремі збройні відділи для боротьби з антинаціональною, або антинародньою владою, але вони зараз же мусять навязати звязок з законним Урядом своєї Батьківщини й підлягати всім його наказам. Коли-ж цього не настане, як це було, наприклад, з відомим анархистом Махном, то такі повстанці теж мусять бути названі розбишаками, що зменшують збройну силу своєї нації й шкодять загально-національним інтересам.

Старшина є той же козак в його національно-політичних завданнях. Старшина це всебічно військово-підготовлений, освічений, старший, досвідчений, хоробрий вояк, що є керовником та вихователем підлеглих йому козаків. Ознакою старшинського звання є ранга і функції, які воякові надає законний Уряд. Молодший старшина несе в порівнанні з козаком подвійну, а старший ще значно більшу відповідальність перед Урядом своєї нації за поступовання своїх підлеглих.

Для старшини честь нації та шляхетність війська, якому він віддає все своє життя, мусять бути понад усе. Старшини мусять виховати такі кадри війська, які були-б на сторожі правди та боролись з усіма низькими звірячими інстинктами людей, що в боротьбі за свої матеріяльні інтереси часто забувають про вищі цілі своєї нації. Шляхетність вдачі, розум та хоробрість мусять бути ознакою старшини, а не тільки мундир, який він носить.

Ідеали Запорізького війська вільної козацької держави, а власне: прагнення до правди й чести, суворе дотримання лицарських традицій та козацьких звичаїв, погорджування улесливістю та багатством, пошана до досвідчених та хоробрих, безумовний послух начальникам, сувора дисципліна мусять бути ідеалами й нашого сучасного війська.

Починаючи з XIV століття наша нація, оточена ворогами з усіх боків, почала творити власну демократичну вільну державу на цілком військово-козацьких основах.

Традиція збройного захисту своїх прав протягом більше

як 300 років увійшла в плоть та кров нашої нації. Цей дух козацтва прокинувся у нас і після трьохсотлітнього поневолення, коли багато кращих синів України спонтанно пішло в ряди Української армії й під прапором УНР, не дивлячись на найжахливіші умови збройної боротьби, бились з численними зовнішніми ворогами протягом 4 років. Зімовий похід армії УНР буде однією з славетних та світлих сторінок нашої воєнної історії, а лицарі цього походу, що не здеморалізуються і не зрадять викристалізованим на тому тернистому шляху ідеалам, будуть почесними громадянами Самостійної України.

Як і в часи козаччини, так і тепер, в період останньої збройної боротьби, майже всі військові частини, починаючи від українізованих російських частин до витворення самостійних військових організацій, як наприклад: УСС в австрійській армії, Сіра дивізія, дві Сині дивізії на чужих теренах, Богданівський полк та багато, багато інших на теренах України повстали добровільно без жадного примусу. Лише надзвичайно активна агітація проти збройної боротьби та внесення анархії з боку наших ворогів, брак національно-свідомих, досвідчених та дисциплінованих керівників привели до того, що дуже значна частина молодих сил нашого народу не прийняла активної участі у визвольній боротьбі. Дуже часто на чолі добровільно повставших військових організацій, особливо характеру повстанського, ставали люди не знані, часто з анархистичними тенденціями, як наприклад: Махно, Григорієв, Зелений, Струк, Волох, Божко то-що, або людя з бажанням особистої наживи.

Відсутність належного розуміння традицій свого війська, військової етики та дисципліни приводили до того, що на чолі тих або інших частин часом з'являлись нікому невідомі пройдисвіти, які різними демагогічними вибриками розбивали збройні сили своєї нації. Але як скоро вони з'являлись, так же скоро й зникали.

Лише пізніше, в процесі безупинної збройної боротьби, після Зімового походу, не дивлячись на надзвичайно тяжкі обставини, удалось весь цей збройний рух увести в рамки регулярних частин. Весь аморальний елемент відійшов або

перейшов на бік ворогів. Молода Українська армія витримала надзвичайно тяжкий іспит, якого не знає жадна воєнна історія.*) Але большевицька агітація серед населення, переважаючі сили ворогів не дали можливості нашій армії розростись, притягнути в свої ряди масу сил свого народу. Армія УНР, витримавши свій іспит, залишила широкі, політико-козацькою кровю поля України і чекає того часу, поки не витримає національно-політичного іспиту весь Український Нарід. Переживає і переживе він ту анархію, яку пережила наша армія, виявлять цілком своє обличчя й зникнуть всі наші політичні авантюристи. І вже недалеко той час, коли світло правди засвітить, а воїки армії УНР стануть на варту.

Тому національно-політично свідоме старшинство та козацтво, розпорошене по цілому світу, не мусить забувати про свої завдання в майбутньому й стати на заклик Уряду УНР до зброї для заведення в своїй хаті своєї правди, сили й волі. Вони мусять плекати традиції свого історичного війська, мусять також плекати все краще, що дала нам остання збройна боротьба, мусять не забути й використати той досвід та знання, з яких склали тяжкий іспит на степах України. Вони мусять зберегти військово-козацький дух, не здеморалізуватись і витримати ще один суворий іспит з національно-політичної витривалості.

Збройна боротьба з нашими ворогами не скінчилась.

Що-ж мусить бути положено в основу при творенні майбутніх регулярних частин?

Перш за все — військова етика, традиції та дисципліна. Осягаються вони військовим вихованням, в якому психіка цивільної особи перетворюється в психіку вояка — людини з сильною волею, з високим моральним обов'язком бути оборонцем правди й чести.

Що-ж таке військова етика?

Етика слово грецьке. Аристотель назвав словом „етікос“ ті чесноти, що походять з душі й характеру людини. Етика дає нам моральні накази та закони, що виростають

*) Боротьба Турції за своє визволення велася в більш-менш подібних умовах. Ред.

і розвиваються з умов співжиття людей, в родині, громаді, нації, державі й що мають характер внутрішнього примусу.

Військова етика дає нам моральні накази, що є категоричні й обов'язкові для всіх вояків. Вояк, що їх не виконує, є деморалізованим. Ці моральні накази мусять бути авторитетними. Авторитет начальника та старшого для вояка безумовні. Начальник та старший своїм поступованням мусять давати приклад своїм підлеглим та молодшим від себе. Тому відповідальність начальника або старшого в порушенні законів етики, в порівнанні з молодшим вояком, надзвичайно велика.

Це є спільні основи етики для армій всього світу. По-за цим кожна армія, кожне військо, в залежності від національної вдачі та державного устрою (монархистичний, комуністичний то-що) мають свої етично-моральні імперативи, що часто бувають спільними для більшості армій культурних народів, як, наприклад, не убивати безбройного, не грабувати мирного населення, шанувати звичаї мирного населення чужої країни, на території якої військо в час війни може перебувати, то-що.

Але більшість моральних основ етики, наприклад, б. царської або цісарської армій треба відкинути, як етику слуг государя та захитників його престолу й дати на їх місце те, що дало нам наше історичне козацтво та наша молода національна армія.

Етично-моральні закони часто бувають нерозривно зв'язані зі звичаями та традиціями війська. Основою традицій є та-ж етика та мораль, а тому перевести між ними різку по суті межу не можливо. Наше військо Запоріжське не мало на означення шляхетних прагнень слова етика, там близько до нього підходило слово звичай. При чому розуміння звичаю та традиції були майже однакові. Але формально ми можемо де-які моральні накази та закони, що є основами традицій, віднести до етики.

Такими основами є:

1. Правда й честь нації понад усе.
2. Ні зиск, ні слава. *A soldier's motto?*
3. Слово вояка — святе.

4. Брехнею світ пройдеши,—назад не вернешся.
5. Будь вільним, а не рабом.
6. Будь хоробрим, а не жорстоким.
7. Борись до останнього.
8. Будь сильним і допомагай слабшому.
9. Всі за одного й один за всіх.
10. Одиниця ніщо,—ціле все. *Кінь символізує одиницю*
11. Шануй других, щоб шанували тебе. *— символізує братів наших*
12. Кожному по його здібностях, а кожній здібности по її ділах.

Традиції війська бувають писані й неписані. Писані традиції ми пізнаєм з військової історії. Неписані традиції це ті звичаї, що передаються з покоління в покоління й набули сили неписаних законів. У нас вони оспівані в козацьких думах та історичних піснях. Наш національний гімн сконденсував в собі всі козацькі звичаї та традиції. Запорижці надзвичайно суворо карали за порушення козацьких звичаїв. Писані традиції констатують факти та дії в минулому та дають напрямок для чинності й поведінки в майбутньому.

В багатьох частинах нашої молоді армії вже установились свої національно-військові традиції. Вони такі:

1. Пошана до активності не на словах, але на ділі. Активність на полі бою, погороджування небезпеками, готовність в кожную хвилину життя своє віддати для загальної справи цінилися найвище.
2. Те, що освячене кров'ю війська, є святе.
3. Говорення правди, хоч часом і гіркою, у вічі не тільки молодшому чи рівному собі, але й старшому.
4. Погорджування улесливістю та різними інтригами.
5. Погорджування шкурництвом та карєризмом та поборення отаманії.
6. Боротьба з образами та зневагами чи то словом чи дією, як з пережитком некультурності.
7. Чемне й відповідне поводження старшин з козаками, але без панібратства.
8. Національний шовінізм у відношенні до своїх і толеранція до національного почуття меншостей.

9. Належна пошана до цивільного населення та готовність йому допомогти.

10. Дотримання військово-громадської дисципліни та товариської солідарності.

11. Прийняття до полку нового старшини мало робиться лише за згодою товариства старшин.

на ок. фінансів
звич. і винятки?
кожний сам
12. Скромність як в одязі, так і в поведженні. Оце ті основи неписаних традицій, що мусять бути прийняті і для майбутніх регулярних частин нашого війська. Ці традиції разом з військовою етикою мусять виявляти дух армії та ті духовні прагнення до правди й честі, за які приноситься в жертву не матеріальний добробут, але найцінніший дар природи — життя.

звич. і винятки?
Далі йде перехід до волево-розумової чинності. Надзвичайна різноманітність проявів людської думки, що виникають з особистих почувань, неуміння підпорядкувати свій погляд поглядові загалу змушують для уникнення анархії введення суворої дисципліни. Одиниця ніщо, а ціле все, тому ця одиниця, яким би вона не вважала себе генієм, мусить підлягати волі більшості. Для війська цією більшістю є ціла нація, а виразником її волі Уряд. Уряд призначає військових начальників, що й стоять у своїй діяльності на сторожі інтересів всієї Держави. Отже всякий наказ начальника без жадних міркувань та критики мусить бути виконаний. Лише явно злочинні накази, чи накази, явно направлені проти законного Уряду, не виконуються, але про них негайно доповідається в порядку підлегlosti старшому начальникові.

В своїй основі військова дисципліна має два моменти: внутрішній та зовнішній. Внутрішній момент базується на військовій етиці та традиціях. Це є той військовий дух, без якого воєк ніщо. А всі норми зовнішнього моменту дисципліни відповідно трактуються в військових законах та статутах, а тому про них різної думки не може бути.

Військовий дух та дисципліна є тими напрямними, в межах яких переводиться військове виховання. Завданням військового виховання є створення одностайної могутньої сили, що не піддавалась би жадним побічним впливам чи то

окремих осіб, чи соціально-політичних, чи тим більше національно-ворожих груп. Жадна діяльність Уряду, доки він не зрадив своїй нації, як це було з урядом б. гетьмана Скоропадського, не підлягає критиці військових.

Виплекання активності й направлення її по належному шляху є головним завданням військового виховання. Виховання національно-політично-свідомих, енергійних бойців, піднесення їх моральних якостей як можна на вищий ступінь та самоповаги до себе, як одиниць цілого війська й оборонців правди та чести, мусять бути поставлені на перше місце.

Військове виховання нерозривно зв'язане з фізичним вихованням. Тут плекання в здоровому тілі здорового духу є засадничим правилом. Фізична витривалість підтримує духовну витривалість. З повсякденних спостережень ми бачимо, що слабкі фізично особи найбільш деморалізовані. Це особи, що весь час чутко прислухаються до болів свого слабого організму, по-за якими для них нічого не існує. Це люди, що здібні лише нарікати, жебрати, вимагати до себе співчуття жалю то-що, а не для творчої праці.

Вояк мусить бути фізично сильний та бадьорий. Він мусить бути загартований. Ні голод, ні холод не можуть зломлювати його та зупиняти від постійного руху вперед. Вояк не мусить піддаватись настроям, а мусить бути надзвичайно розважливим та спокійним. Вояк мусить знати своє місце, яке йому приділено у війську й ніколи не виявляти ініціативи в тому, що виходить по-за межі покладених на нього обов'язків. Свою чинність вояк мусить виявляти в діях. Тому треба завше поборювати довге й запутане висловлення думок у вояка. Як відповіді так і доповіді мусять бути короткі, точні й ясні та висловлюватись у відповідній формі.

Упертість в досягненні поставленої мети мусить бути позитивною рисою вояка. Вояк мусить іти по указаному шляху й ніколи з нього не збочувати. Прямолінійність є ознакою військовості. Двоїтись вояк не може. Для вояка може бути лише два табори: свої й чужі — вороги. Спільного казанка з ворогом чи якогось приятелювання з ним у вояка не може бути. Вояк мусить бути твердий, а не

*Чинність
мусить бути
підпорядкована
співчуттю*

ініціатива

Тільки вихований в такому дусі вояк буде вояком, а не казна-чим.

мѣта въ аэромагн III

почуття стадності. Вояк мусит
а як бачити, що він не може
, а не підпадати їх волі.

Вже саме означення, що таке козак та старшина, військова етика та традиції дають ясну відповідь, що Українське військо, подібно історичному козацтву, є оборонцем свободи та вільного розвитку всіх творчих сил своєї нації. Наше військо не може стати на оборону інтересів окремих верств суспільства, чи то монархистичних або псевдосоціалістичних. Те військо, що хоче бути на сторожі правди й честі, мусить підтримувати той державний лад, при якому можливий цілковитий вияв суверенної волі всієї нації. Ані царат, ані жадна диктатура не рахуються з виявом цієї волі. Вони приводять до рабства. Як при цараті так і при диктатурі, що

підпримуються багнетами, є лише насильне панування меншости над більшістю. При чому ця більшість перебуває в становищі рабів, позбавлених вільного розвитку. Не було це ідеалом для історичного козацтва, не може бути й для нашого сучасного війська.

Вояк, що для вищих цілей во ім'я справедливости позбавляє життя інших і сам віддає за це своє життя, не може бути наймитом ані чужих нам сил (варягів), ані якоїсь окремої верстви суспільности. Військо з таких вояків буде не народнім військом з глибокими моральними й ідейними основами, але якимись організованими загонами наймитів, що за добру платню й рідного тата й маму повісять.

Отже ідеалом нашого війська мусить бути самостійна Українська Народня Республіка, яка забезпечувала б в однаковій мірі права всього населення України, а її Уряд не присвоював би собі: „самодержавну владу та не узаконював самовластієм таке право: так хочу, так повеліваю“, як про це говориться в конституції Запоріжців при обранні на гетьмана Пилипа Орлика. Прообраз цієї Народньої Республіки дало нам Запоріжжя й ми тепер не можемо робити кроку назад чи то до монархизму, чи до ультра-соціалізму.

Військо оберігає збройною силою скарби своєї нації. Мусить воно зберігати й державні традиції свого народу, за які проліті моря козацької крові. 4-ий Універсал Української Центральної Ради відновив 22-го січня 1918 р. цю вікову державну традицію в формі Самостійної Незалежної Української Народньої Республіки, виявивши суверенну волю всього Українського Народу після 300-літнього поневолення. Багато було проліто крові й під прапорами УНР. Армія УНР не хиталась на своєму тернистому шляху до Самостійности своєї Батьківщини. Не йшла вона на службу ані до московських монархистів, ані до московських комуністів, ані до інших наших ворогів не піде. Не підуть во-яки й за тими, що вже блукали по манівцях.

Наші вороги вилили багато помий на Запоріжжя, навіть, і наші псевдо-патріоти називають Запоріжців розбишаками, а московські царі найлютішими засобами при допомозі наших же таки Галаганів, Гладких та Брюховецьких знищили

Мусить воно зберігати й державні традиції свого народу, за які проліті моря козацької крові. 4-ий Універсал Української Центральної Ради відновив 22-го січня 1918 р. цю вікову державну традицію в формі Самостійної Незалежної Української Народньої Республіки, виявивши суверенну волю всього Українського Народу після 300-літнього поневолення. Багато було проліто крові й під прапорами УНР. Армія УНР не хиталась на своєму тернистому шляху до Самостійности своєї Батьківщини. Не йшла вона на службу ані до московських монархистів, ані до московських комуністів, ані до інших наших ворогів не піде. Не підуть во-яки й за тими, що вже блукали по манівцях.

?

Січ Запоріжську. Бачимо ми, що й зараз не менше кидається всякого бруду на Уряд УНР як з боку Москви, так і наших же Брюховецьких та невідомо звідки повсталих людців.

Державна традиція УНР освячена кровю нашого Великого Національного Вождя Симона Петлюри та кращих синів нашого Народу й не затемнять її ніякі сили.

Так в загальних рисах можна схарактеризувати як окремих вояків, так і ціле наше національне військо та їх завдання при нормальних обставинах, коли вояки зібрані в певні військові одиниці та озброєні.

А якими ж мусять бути наші вояки, коли вони перебувають в стані цивільних в резерві?

На це нам могла б дати відповідь та ж історія козаччини. Перш за все не забувати тієї військової штуки, якої навчився; шанувати те військо, до якого належав, шанувати й не забувати традиції свого війська. Обставини цивільного самостійного життя, боротьба за існування змушують такого вояка в резерві відстоювати свої інтереси з приміненням методів та тактики тих суспільних груп, до яких він буде належати та прийняти їх соціально-політичну ідеологію для організованого творення суспільних норм життя. Він зможе вповні користати з тих громадських прав, яких вояк дійсної служби позбавлений.

Але як за часів козаччини, так і тепер, на випадок небезпеки від зовнішніх ворогів, такий вояк мусить негайно ж залишити всі справи свого звичайного життя та свою родину, забути про ту суспільну групу, до якої він належав, і стати в ряди війська для збройної боротьби. Він мусить з того часу, як одяг військову уніформу, цілком забути свої приватні соціально-політичні погляди, відновити в своїй пам'яті все те, чого його навчили в війську й цілком перейнятися духом війська, для якого нація — по-над класи, держава — по-над партії.

А що ж уявляє з себе вояк на еміграції? Чи можна прирівнювати його до вояка в резерві? Формально вояки знаходяться в безтерміновій відпустці. А що ж по суті уявляє з себе вояк на еміграції? Чи може він вважати свої

завдання збройної боротьби закінченими? Чи може спокійно займатись влаштуванням свого особистого добробуту та відстоювати інтереси тих суспільних груп, серед яких він живе? Чи може він натуралізуватись? Чи може він, нарешті, творити якісь нові державні ідеали?

Збройна боротьба з окупантами України не закінчена. На майбутнє потрібна війна з усякою навалою, що тримається лише на багнетах. Той, хто вважає, що завдання збройної боротьби закінчено, перестає бути вояком, перестає бути оборонцем своєї нації. Вояк, що не вірить у свою власну силу, не є вояк. Вояк, який вважає, що його минула збройна боротьба під прапором УНР була помилковою, не був вояком в дійсному розумінню цього слова, але був несвідомим бунтарем. Відбирати життя у інших не можна помилково, але або во ім'я правди, або зі злої волі. В першому випадку це роблять оборонці правди, а в останньому — розбишаки. Закон збройної боротьби є суворо логичний. Напрямок військової логичності визначають вікові традиції, а не сучасні настрої біржі різних авантюристів.

Отже, вояк армії УНР на еміграції є вояком не резерву й не цивільним, але вояком в безтерміновій відпустці. Він мусить бути в стані повсякчасної поготівлі до послуг Уряду УНР. Іншого уряду армія не мала й не має. Ті, що думають творити на еміграції якісь нові уряди, а тим більше по якихсь групових принципах, для вояка армії УНР є вороги.

Емігрант є безправний. Ні про які влаштування особистого добробуту не може бути й мови. Він може лише думати про тимчасовий шатмок хліба, аби не помер на чужині. В цьому відношенню всі емігранти для тих країн, де вони перебувають, рівні.

Про натуралізацію нема що й говорити. Той, хто натуралізувався, перестає бути громадянином своєї Батьківщини й поставив хрест на визвольних змаганнях своєї нації. Він переходить в стан громадян тієї держави, яка до України може бути або прихильною, або ворожою. Вояк Української армії, поки він не перейшов у свій первісний стан, цього зробити не може.

Які ж завдання вояків на еміграції?

При нормальних умовах життя й чинности армії, як уже зазначалось, є два головних моменти дисципліни: внутрішній, основою якого є етика та традиції, і зовнішній, що підтримується примусом та карністю. В умовах емігрантського життя зовнішній момент дисципліни цілковито відпадає. Примусу й юридичної карности не може бути жадних. Тут вояк може або добровільно продовжувати йти по тому шляху, по якому йшов, і вважати надалі себе вояком, до чого його зобов'язує внутрішня військово-моральна дисципліна, або перейти в категорію цивільних і продовжувати боротьбу під прапором УНР в ролі національно-культурного, або національно-соціального борця, до чого зобов'язує національно-громадська дисципліна та етика, або й зовсім відкинути всяку дисципліну й етику своєї попередньої чинности, визнати їх помилковими й стати на шлях політичного штундизму в шуканні нової правди, або авантюриництва й зради тим ідеалам, за які до того часу боровся.

Отже з вояків армії УНР може повстати на еміграції й повстало три групи:

1. Ті, що продовжують вважати себе вояками й зберігають традиції збройної визвольної боротьби.

2. Ті, що перейшли в стан цивільних і в цьому стані підтримують та борються за попередні ідеали.

3. Ті, що відкидають зовсім ті провідні шляхи, які визначила збройна боротьба армії УНР й займають ворожу позицію до її Уряду.

Ці три групи викришталізуються на фоні загальної аморфної маси обивателів еміграції, що по-за своїми дрібними турботами для свого шлунка ні про що не думають, цікавляться лише інтересами своїх Кобеляк, всього, що по-за Кобеляками бояться, всіх слухають і всім можуть коритись. Основою їх філософського погляду є: моя хата з краю; я людина маленька; Купріян каже, якось то буде. Вони не вірять у свою власну силу. Сподіваються якогось спасіння від інших. Коли для їхнього шлунка хтось щось доброго зробить, незалежно від того, хто це буде, вони його будуть хвалити й відважаться піти з ним навіть на барикади, а коли ні—будуть лаяти та нарікати. Ця маса в загальному інерт-

на, пасивна до виявлення свого національно-державного „я“, здібна або до дуже пильної служби чужим, або до жебрацтва. На наше щастя, категорія жебраків, іноді надто активних, дуже незначна.

Що ж зробили ті, що вважають себе вояками армії УНР і чим вони відрізняються від загальнс-емігрантської аморфної маси? Вийшовши в безтермінову відпустку зі своїх регулярних частин та зайнявшись цілком цивільною діяльністю, заробляючи собі шматок хліба щоденного, або набуваючи собі за допомогою братніх народів знання та фахи як для національнс-культурної боротьби, так і для заробітку того ж шматка хліба, вони для взаємної моральної підтримки та виявлення свого національно державного „я“ викришталізувались серед загальної аморфної маси еміграції в окремі військові товариства, громади та союзи вояків армії УНР. Кришталізація відбувається по певних, надзвичайно точних законах споріднености елементів та симетрії. Елементи, що йдуть на будову криштала, мусять мати надзвичайно точний хемичний склад. Коли нема споріднених елементів, кришталізація не відбудеться. Але коли й є споріднені елементи, а нема відповідних умов для їх викришталізування і нема сили, що їх звязала б, кришталізація теж не настане. Крім того криштал характеризується своєю формою, яку визначають осередок, осі та площини симетрії. Коли нема цієї форми, нема й криштала. Є аморфна маса, якій ціна не велика.

Отже, для витворення кришталічного тіла потрібні: 1) споріднені елементи, 2) сила, що їх звязує та 3) симетрія їх будови. Це є основи творення кристалів. Але основна вимога до криштала — його чистота. Криштал мусить бути чистої барви. Випадково попавше або приставше до криштала побічне тіло є вадою криштала. Треба його тоді очистити. Нехай цей криштал буде меншої величини, але чистої барви, бо каламутність є ознакою аморфности.

Що ж є основами творення наших кристалів — організацій вояків армії УНР? Перша вимога до елементів. Вони мусять мати точний хемичний склад та бути між собою спорідненими. Хемичним складом для вояка є його

військово-козацький дух, національно-політична витривалість та моральність.

Людина, що була вояком, але позбавилась всього військового й не хоче знову його набути, не є вояком. Вона на будову військового кришталу не надається. Людина аморальна або деморалізована, людина, що задоволення своїх матеріяльних потреб ставить по-над усе, теж на будову нашого кришталу не годиться. Ідеалом вояка є оборона правди й честі своєї нації, а не нажива. Людина надзвичайно амбітна, з дуже розвиненим почуттям індивідуалізму, що не може триматись на належному їй в кристалі місці, також на будову кришталу не надається, бо він є ціле, а одиниця, що не може знайти при будові кришталу належного місця, випадає зовсім при його кристалізації, як побічне тіло.

Друга вимога до сили, що зв'язує окремі елементи. Цією силою є наша національно-політична ідеологія. Вона ясно окреслюється статутами добровільно повсталих організацій вояків армії УНР. Формулювання її різна, але суть одна й та ж, а власне: організації мають на меті стисліше об'єднання вояків, що не зійшли з наміченого збройною боротьбою шляху і продовжують стояти на засаді збереження та дальнішого плекання тягlosti української військової традиції, відновленої боротьбою армії та закріпленої з волі нації актами державности в формі УНР.

Маючи загальну національно політичну ідеологію, організації всередині себе аполітичні. Члени їх підлягають внутрішній дисципліні, оснований на військовій етиці та традиціях і не можуть виявляти в своїх організаціях яких би то не було симпатій чи антипатій до соціально-політичних ідеологій. Але відношення до різних соціально-політичних груп ясно означається поступованням цих груп. Ті групи, що дозволяють собі, чи мають завдання разом з ворогами Самостійної України розбити Державний Центр, для вояка Української армії є такі ж вороги, як і окупанти нашої Батьківщини. Ті ж соціально-політичні групи, що продовжують стояти на засаді збереження та дальнішого плекання тягlosti української вікової державної традиції, відновленої бо-

ротьбою армії та закріпленої з волі нації актами державности в формі УНР, є для всіх вояків армії УНР політичними борцями за самостійність України. Ці групи для вояків армії УНР є політичними осередками національної думки в ширшому розумінню. Імперативом цієї думки є УНР з державною традицією, освяченою кров'ю кращих синів нашої нації— національного війська.

Це є основи тієї сили, що зєднує вояків в одно ціле та збільшує їх національно-політичну витривалість.

Третя вимога необхідна для творення кришталу,— це елементи симетрії його будови. Їх є три: осередок, осі та площини симетрії. Осередком нашого військового кришталу є військова етика, що залишається незмінною як для вояка в уніформі, так і для вояка в цивільному одязі.

Осями симетрії є традиції нашого війська, що перейшли до нас у спадщину від наших дідів та батьків і мають бути передані нашим дітям—майбутнім воякам національної армії. Про них уже говорилось, а тому тут на них ми зупинятись не будемо. Нарешті, площинами симетрії є наші методи та тактика поступовання. Для вояків на еміграції вони мають замінити військову тактику та стратегію збройної боротьби.

В своєму поступованні вояк ніколи не мусить забувати про вищу загальну мету національно-політичних завдань і не розмінюватись на дрібниці буденного життя, або робити з них якусь надзвичайно велику принципову справу.

Свою особисту волю вояк мусить підпорядковувати волі більшості. Жадних опозицій чи тим більше опозиційних груп в житті військових організацій не може бути. Вояк мусить завше відкрито висловлювати свій погляд на справу чи то цілому товариству, чи голові організації, чи керуючим органам її, але також підлягати їх волі без жадних застережень так, як вимагають того засади внутрішньої військової дисципліни. Коли вояк боїться сам особисто висловити свій погляд, а починає агітувати для цього когось іншого, або збирати на це якусь групу, то це буде не вояк, але або страхополох, або інтриган. Почуття авторитету до постанов товариства, управи та пропозицій голови мусить бути дуже сильно розвиненим.

Це загальна категорична основа тактики й методів поступовання. Далі вони деталізуються у відношеннях та взаємовідношеннях до інших груп і осіб.

Яке ж наше відношення може бути до тих бувших воєнків, що зійшли зі шляху, указанного збройною боротьбою армії УНР?

Закон військової логіки надзвичайно суворий. Логичність поступовання фіксує традиція. Традиції збройної боротьби освячені залізом та кров'ю. Воєнк без військової етики та традицій свого війська є або „гарматне м'ясо“, або наймит. Той наймит, що лише за гроші убиває людей, називається катом. Той, хто називає себе лише військовим професіоналом чи фахівцем, теж попадає в цю категорію. Професію забивати людей мають лише кати.

Що ж уявляють з себе бувші воєнки, що визнали чи визнають помилковим, або, навіть, шкідливим той шлях, який пройшла в своїй збройній боротьбі армія УНР та відкидають її традиції? Що це було, чи гарматне м'ясо чи наймити? Категорія гарматного м'яса мало цікава.

Нас цікавлять головним чином особи, що займали командні пости в нашій армії, як напр. генерал Тютюнник, генерал Липко та подібні їм, що здались на ласку нашого одвічного ворога. Хто вони були такі? Визнаючи перед совітськими місіями збройну боротьбу армії УНР за „бандітський“ рух, вони самі собі дали назву розбишак. Очевидно ми проти такої назви для них протестувати не будемо, хоч вони заслуговують більш сильної назви — зрадників, бо пішли на поклін до совітських комисарів не як цивільні люди, а як генерали армії. Зрада — це найбільший злочин для воєнка. За це він мусить умерти фізично й морально. Виправдання для неї не може бути жадного.

Яке ж наше відношення мусить бути до тих військових керівників, що з цілими частинами переходили до ворога, що зрадили не тільки своїй нації, перейшовши на бік московських монархістів армії генерала Деникіна, але зрадили й цим, перейшовши до московських комуністів совітської армії, зрадили й останнім? Чи це були керівники частин національної армії, чи купка отаманів, що пішли по шляху

ріжних авантур? Що вони зробили зі світлою традицією збройної боротьби армії УНР? За що вони боролись? За свободу всієї своєї нації чи спасали свою власну шкіру?

Закон суворої військової логіки мусить сказати, що поступовання таких військових керівників було однією з найганебніших сторінок нашої військової історії. Коли історія найде якесь виправдання для Махнів, Григорієвих, Зелених то-що, то для таких керівників не може бути жадного.

Вожді війська мусять, як орли, високо літати й бачити на сотні років наперед той провідний шлях, по якому ведуть в збройній боротьбі своїх підлеглих, а не плазувати, як гади, між колючок, боячись поколоти свою власну шкіру та й ще вести за собою тисячі вояків, що мусять за ними йти. Відповідальність військового керівника надзвичайно сувора. Наколи він свідомо, чи, навіть, несвідомо помилився, він раз назавше перестає бути цим керівником і є відповідальним перед своїм урядом. В новітніх війнах всю відповідальність за збройну боротьбу перед нацією поносять уряди. Уряд є виразником волі нації, що його обрала, а національне військо виконує накази цього уряду.

Чи може правда, оборонцем якої є вояк, стала така мінлива, як хамелеон, що кожну годину міняє свою барву? Чи може у нас, синів великої української нації, нема здібности розуміти правду, чи може вона покрилась таким величезним намулом деморалізації та дрібного егоїзму, що по-за ним ми її ніколи не побачим, а різні авантюристи, покриваючи її все новими й новими верствами намулу, кожної хвилини будуть доказувати нам, що чорне є біле й навпаки?

Є ще одна категорія бувших вояків нашої армії, що продовжують вважати себе вояками й на кожному кроці, так мовити, козириють тими рангами, що одержали в армії УНР, але, ставши на шлях партійної боротьби, ведуть акцію ворожу до Державного Центру УНР. Жадної опозиції до законного національного уряду серед вояків не може бути. Творити опозицію до уряду можуть лише цивільні особи, дотримуючись всіх вимог національної та громадської етики й моралі. В противному разі така опозиція стає авантюристською, яку лише військова сила може поставити на на-

лежне їй місце. Отже ті вояки, у яких соціально-суспільні почуття перемагають над національно-державними, можуть бути соціялістами, фашистами, монархістами, словом, чим захочуть—тільки не вояками. Наше відношення до них може бути таке ж, як і до соціально-політичних груп, до яких вони належать. Вояк, як оборонець правди й честі своєї нації, не може боротись за соціально-суспільні інтереси з іншими суспільними групами своєї нації. А коли він став на цей шлях, то перестає бути вояком.

Тому в соціально-політичних партіях не може бути ані генералів, ані полковників, ані всяких інших військових рангів.

Яке ж наше відношення мусить бути до різних груп, що займають ворожу позицію до Державного Центру УНР?

Для вояка існують вороги зовнішні й внутрішні. Що таке вороги зовнішні—ясно. До ворогів внутрішніх ми відносимо тих, що зраджують ідеалам своєї нації, що підкопують морально-етичні основи державного устрою своєї Батьківщини. До ворогів внутрішніх не можна віднести певних опозиційних груп, що не перейшли межі морально-етичних основ боротьби за справедливість. Але як тільки така опозиція в запалі боротьби переступить поріг цих основ, а тим більше зеднається для спільного ділання з нашими ворогами з метою зруйнувати існуючий порядок, вона стає надто небезпечним внутрішнім ворогом. Вона може привести до анархії та різних авантур, що розбивають сили нації.

На еміграції намітилось чотирі головних груп, ворожих Державному Центрові УНР. Це хлібороби групи бувшого гетьмана Скоропадського, група п. Микити Шаповала, провід „націоналістів“ з „Розбудовою нації“ та так звані „зміновіховці“ з ріжними авантюристами.

Перша група має вже свою безславну традицію. Грамота гетьмана Скоропадського від 14.XI.1918 про федерацію з Росією говорить сама за себе. Ніхто не може поручитись за те, що „ясновельможний пан гетьман всієї України й великий князь Маля Русі“ п. Скоропадський не видасть ще такої грамоти. Становище вояків армії УНР до цієї групи

мусить залишитись по традиції таке ж, як було в листопаді 1918 року.

Друга група п. Шаповала ясно себе охарактеризувала тими спільними з ворожою пресою виступами проти Державного Центру УНР, що позбавлені всякого почуття як національних, так і загально-громадських морально-етичних основ. П. Микита Шаповал — це модерний емігрантський Брюховецький, що опирається на допомогу „старшого брата“ п. Чернова та намагається створити на еміграції якийсь новий уряд. У національно-свідомого вояка його методи й тактика поступовання в боротьбі з законним урядом можуть викликати лише погорду.

Третя група — провід „націоналістів“ в ч. 12 своєї „Розбудови нації“ в ряді статей, а власне: „Свято українського чину“, „Серед українців у Парижі“, „Єдиним фронтом“ — цілком схарактеризувала себе й ясно зазначила свій єдиний фронт разом з московською червоною диктатурою проти Державного Центру УНР. Вояк армії УНР образи законного уряду УНР, Головного Отамана Військ УНР та національної честі вояків армії УНР, організованих в Союз, ніколи не мусить забути.

Про четверту групу ріжних „зміновиховців“, що самі себе визнали „бандитами“, в майбутній збройній боротьбі не варто й говорити.

Яка ж наша тактика й методи поступовання до цих ворожих груп, — цих внутрішніх ворогів нашої Державности? Боротись з ними в цих емігрантських умовах життя ми, як вояки, не можемо. Єдине, що нам залишається, це цілковита погорда всією їх антидержавною діяльністю. Ми можемо вважати їх лише ворогами Державности УНР і не мати на майбутнє з ними зі своєї власної волі (коли того не вимагають обставини емігрантського життя) нічого спільного. В персональних стосунках з ними не треба забувати, що вояк мусить поважати особу чесного ворога. Сліпа й безсила ненависть є уділом слабих. Вояк мусить бути сильним.

Далі у нас залишається взаємовідношення з групами, особами й цілою масою еміграції, що зберігають традиції нашої визвольної боротьби 1917 — 1920 років та продовжу-

ють її далі під прапором УНР. Ріжних думок про ці взаємовідношення не може бути. Коротко й категорично — якнайтісніша співпраця тут на еміграції в усіх галузях національного, громадського й культурного життя. Передумовою цієї співпраці мусить бути суворе дотримання всіх організаційних норм громадського життя. Жадних неорганізованих виступів, мітингів, бунтів та тому подібного не може бути. Це спадщина некультурности; вояк перейняти її не може.

Тут, на еміграції, спостерегаємо, що де які вояки, викристалізувавши свої соціально політичні погляди, формально вступають до партій, лойяльних відносно уряду УНР, але про який би то не було антагонізм між вояками сучасними й бувшими вояками-партійцями, що стоять на тих же державно-політичних засадах, не може бути й мови. Бувші вояки повинні розуміти дух і психологію сучасних вояків, бо самі перенесли великий тягар обов'язків вояка. Вони морально зобов'язані бути зв'язком між організаціями вояків та політичними партіями й усовувати всякі непорозуміння, а не поглиблювати їх.

Дуже велику увагу мусять вояки звернути на співпрацю з українськими соколами, бо основи морально-етичного, національного та фізичного виховання як у вояків, так і у соколів є спільні.

Всі мусять творити єдині національні організації, а не розбиватись по принципу територіальності й видумувати, замість старих урядів, якісь нові. Наші вороги можуть допомогти витворити уряди не тільки для всіх земель України, а навіть по декілька на кожну з них з ріжними нюансами від монархистичних до комуністичних; і кандидатів на гетьманів чи президентів найдуть, наша нація багата на отаманів. А що з того може бути?

Лише розбиття сил нації.

Яка ж мусить бути участь організацій вояків армії УНР в національно-політичній співпраці з іншими суто політичними партіями та групами в ширшому розумінні цього слова? Для вояка армії УНР всі політичні партії, що стоять на засадах УНР і не займають ворожої позиції до її Державного

Центру, однакові. Ні одній з них вояк не може уділяти більше або менше симпатій чи антипатій. Різниця соціальних поглядів політичних партій вояка не обходить. Всі вони є виразниками волі певних суспільних груп нації, а тому є рівноправними членами цієї нації. Не обходить вояка й та природня боротьба, що може відбуватись між цими групами на ґрунті соціально-політичному.

Як уже було зазначено, організації вояків армії УНР мають завданням збереження й дальнiше плекання тягlosti української вікової державної традиції, відновленої боротьбою армії та закріпленої з волі нації актами державности в формі УНР. Це надає організаціям вояків право бути на сторожі винесеної з рідної землі державної традиції аж до нового вияву суверенної волі українського народу, а не окремих його суспільно-політичних та й ще емігрантських груп, як це робить група п. Микити Шаповала та подібні їй.

Кожний вояк мусить розуміти весь тягар наших державних національно-політичних завдань і взяти частину його на себе. Він мусить спільно з політичними провідниками іти по шляху до Самостійної Незалежної Української Народньої Республіки. Він мусить знати причини того чи иншого поступовання наших державно-політичних керівників на еміграції, морально їх підтримувати й не піддаватись на різні провокації. Вояк армії УНР мусить витримати і на еміграції іспит з національно-політичної витривалости.

Які ж практичні висновки з усього цього для вояків армії УНР?

• Коротко на це можна дати такі відповіді:

1. Зберегти військово-козацький дух і не забути військової етики та традиції армії УНР, що є основами внутрішньої моральної дисципліни.

2. Витримати іспит з національно-політичної витривалости й не займатись політичним штундизмом в шуканні якихось нових шляхів.

3. Памятати, що збройна боротьба ще не закінчена і що для майбутньої національної армії будуть потрібні великі кадри військових керівників.

4. Всю свою активність направити на творчу працю —

набуття освіти та фахових знань, які будуть потрібні в першу чергу для національно-культурної боротьби за Незалежність Батьківщини і лише в другу для заробітку шматка хліба щоденного.

5. Ті, кому долею менше судилось, мусять, користаючи з гостинности культурних народів, заробляти собі на прожиття, набувати практичного досвіду й не деморалізуватись.

6. Вільний час віддавати знайомству з військовою літературою, а ті, кому долею більше судилось, мусять опрацьовувати реферати на військові теми для прочитання в своїх організаціях.

7. Приймати активну участь лише в тих національно-громадських організаціях та об'єднаннях, що в своїй діяльності не збочують з тих провідних шляхів, які були визначені збройною боротьбою армії УНР.

8. Приймати участь в товариствах українського сокілства, підтримувати та організовувати там, де їх нема.

9. Не мати з власної волі нічого спільного з явними ворогами Державного Центру УНР і погорджувати їх діяльністю.

10. В своєму організаційному житті дотримуватись норм статута, безумовно виконувати постанови Загальних Зборів та Управи й дотримуватись військової гідності в порядку внутрішньої дисципліни.

11. Тим членам, що знаходяться по-за місцем осідку організації, підтримувати якнайтісніший зв'язок як з Управою, так і між собою.

12. Шанувати закони та звичаї тих народів, гостинністю яких вояки користають, та бути їм за це вдячними.

Подебради,

12.III. 1929.

0,78 (1986)

4767

PI

y

РЛ

4767

Інж. В. Прохода

Завдання вояків